

**Oponentský posudek na bakalářskou práci Daniely Ježdíkové:
Cizinci v raně středověkých Čechách. Archeologické a historické doklady.
Bakalářská práce. Ústav historických věd. Filozofická fakulta. Univerzita
Pardubice. Pardubice 2019.**

Oponent: Jan Musil

Text: 1-61; Tabulky v textu: 2; Mapky a plánová dokumentace: 4; Fotografická dokumentace: 1; Kresebná dokumentace: 16.

Téma bakalářské práce vyplývá již z jejího názvu. Autorka si zvolila nelehké téma, a to doklady cizích etnik na našem území za pomoci analýzy písemných a archeologických pramenů v raném středověku, konkrétně od přelomu 9./10. století po konec 12. století. Osobně se domnívám, že toto téma i časový rámeček je příliš široké.

V úvodní kapitole autorka nastínila základní cíle a členění práce. Hlavním cílem bylo postihnout konkrétní cizí etnik na našem území. Dílčí otázkou představuje vytvoření určité časové a regionálně geografické osy jejich výskytu. Důraz přitom byl kladen i na příslušnost k té které společenské vrstvě. Práce je rozdělena do dvou samostatných částí. V první je proveden rozbor písemných pramenů, v druhé části se autorka věnuje pramenům archeologickým. Na tomto místě je třeba upozornit na absenci jednoznačného geografického rámce práce, pouhé opakování se sdělení „na našem území“ není asi zcela dostačující (pravděpodobně zamýšlen rozsah v podobě současných hranic České republiky).

Po úvodní kapitole následuje vlastní první část analýzy věnovaná relevantním písemným pramenům (I. Část – písemné prameny). Po velmi obsírně pojatém přehledu politických dějin od přelomu 9./10. století po konec 12. století (kap. I.1). Je zde zmíněna mimo jiné i „stavba na římský způsob“ bez bližšího vysvětlení o co vlastně šlo. Následuje definice „cizince“ soudobými prameny (kap. I.2), autorka zde poukazuje zejména na jazykovou a kulturní složku. Nicméně vlastní etnogenezi či rozpadu jazykové jednoty není věnována pozornost. Tady si dovoluji klást základní otázku: Kdy je možno uvažovat o vlastním si uvědomění příslušnosti k etniku – např. Němec, Moravan, Čech a Polák? Pozornost je věnována skupinám „hostů“, pod nimiž se většinou ukrývají skupiny cizích kupců a vojenských dobrodruhů. Na tomto místě bych uvítal ještě drobný exkurz do právního postavení těchto skupin, plasticky vyjádřený např. v Soběslavově privilegiu pro pražské Němce (o tom je stručná zmínka na s. 36). V další kapitole (kap. I.2) se autorka pokusila nastítnout způsoby vymezování hranic států v raném středověku a hlavní trasy dálkového obchodu. Zejména problematice dálkového obchodu mohla být na tomto místě věnována větší pozornost. Zde bych ocenil alespoň uvedení základní literatury věnující se problematice dálkových komunikací (např. Charvát 1998; Nezbedová-Olivová 1968; Martínek ed. 2014). Následuje pokus o uchopení cizinců v sociální struktuře raně středověkého státu (kap. I.4). Zmíněny jsou tzv. přesídlenecké osady (zde mi chybí uvedení východočeských Uherska (okr. Pardubice) a Úhřetic (okr. Chrudim)), dynastické sňatky, církevní hodnostáři, kupci a ne zcela správně definovaní cestovatelé (primární účel jejich cest byl většinou motivován jinak). Výčty

jsou doplněny přehlednými tabulkami (Tab. 1 a 2). V další kapitole (I.5) jsou zmiňována konkrétní cizí etnika (ať již se jedná o jednotlivce, či skupiny) z našeho zájmového prostoru (Židé, Němci, Maďaři a ostatní). Zejména mezi „ostatními“ bych uvítal zmínku o skupinách valonských či románských kupců.

Druhá část (II.) se věnuje vlastnímu výčtu relevantních archeologických pramenů. Autorka si všímá pojetí termínu „import“ v archeologickém kontextu (kap. I.1), přičemž se opírá o studii nedávno zesnulého Z. Smetánky (2003). Následují kapitoly členěné po jednotlivých produkčních oblastech (Byzanc, Arabie, Kyjevská Rus, staromaďarské a bulharské nálezy, Skandinávie, karolinské importy – kap. II.2-8) a po materiálu (textil, jantar, sklo, obchod s otroky, rostlinné makrozbytky – kap. II.9-11). Na tomto místě jen upozorňuji, že křížek z Podlažic není skládací, ale je oboustranný jednodílný. Rovněž se nejedná o nález „novější“. Mezi karolinskými a franckými importy jsou zmíněny pouze čepele mečů. Výběr jedinců autorkou mi však není zcela jasný. Výběrově jsou zmíněny pouze ty s nápisy ULFBERTH (máme i s nápisy INGELRI, SIGVINAIS ad.), naprosto postrádám jakoukoliv zmínku o žerďových zbraních (zejm. kopí s křídélky, s osmihrannou tulejí apod.) či o opaskových garniturách. V rámci této části postrádám také zmínky o přítomnosti např. staromaďarské keramiky, či polské keramiky s válcovitým hrdlem z Přerova, dokládající přítomnost polských kontingentů Boleslava Chrabrého, či dioritový porfyrit z Pražského hradu, Chrudimi a velkomoravských lokalit. Ne zcela vhodné je také zařazení mušlí kauri mezi polodrahokamy, přičemž např. almandiny nejsou vůbec zmiňovány. Předposlední kapitola (II.12) se věnuje rozpoznáním pohřbům cizinců na našem území, přičemž pozornost je věnována kolínskému knížecímu hrobu, hrobu bojovníka z Pražského hradu, hrob z Brankovic, hrobu opata z ostrovského kláštera a židovským hřbitovům. Vše je doplněno skromnou obrazovou přílohou mající informativní charakter. Na tomto místě bych uvítal alespoň důslednější úpravu přebíraných obrázků (např. odstranění původních popisků, popř. sjednocení měřítek). Hrob z Brankovic (kap. II.12.3) vypadl omylem z obsahu. Následuje shrnutí obou částí (I a II.), které je ovšem nešikovně připojeno jako kapitola k archeologické části (II.13) a v podstatě předchází vlastnímu závěru, kam by patrně tento text měl být začleněn.

Práce naplňuje předepsanou délku, obsahuje menší množství gramatických chyb a překlepů („*FOLÍK*“ – s. 2-4; „*jantarová stezka*“ – s. 12; „*enkoploin*“ – s. 42; „*ve Zbečny*“ – s. 44; „*BAVERMANOVÁ*“ – s. 48) a ojedinělé neobratné formulace („*docházelo k bourání stávajících hradů*“ – s. 3; „*Z dálkové obchodní trasy spojující evropský západ s východem, přes Kyjevskou Rus dál na východ, se nám dochovaly nálezy...*“ – s. 41). Celkově práce působí dojmem dokončování v časové tísní.

Práce splnila sledované zadání a cíle, ačkoliv nemohla vyčerpat zcela velmi rozsáhlou pramennou základnu. Shrnula velké množství informací, které utřídila a analyzovala, čímž zvládla postupy pro zpracování a vyhodnocení archeologických movitých nálezů. Množství shromážděných a kvalitně utříděných informací bude možné využít pro prohloubení eventuálního dalšího studia. Prokázala dobrou úroveň práce s literaturou. Z formálních nedostatků je nutno vytknout užívání jiného citačního úzu v textu práce, než je požadována pro bakalářské a diplomové práce na UHV FF Univerzity Pardubice. Na druhou stranu v soupisu použité literatury autorka správně citační úzus používá.

Bakalářskou práci Daniely Ježdíková doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „C“.

V Chrudimi 5. 8. 2019.

PhDr. Jan Musil

Literatura:

Charvát, P. 1998: Dálkový obchod v raně středověké Evropě (7. -10. století). Brno.

Nezbedová-Olivová, L. 1968: Názvy cest a jejich třídění, Onomastické práce 2, 121-132.

Martínek, J. (ed.) 2014: Výzkum historických cest v interdisciplinárním kontextu II. Brno.